

Od prehistorických dob se proháněla Severní Afrikou a Euroásí stáda praturů, zvířat, která umožnila člověku vývojový krok od společenství sběračů a lovců k zemědělství. Pratur se stal předkem všech domácích plemen skotu a pomohl tak lidskému pokolení posunout jeho vývoj kupředu.

Patur (Bos primigenius) byl mohutný kopytník, dosahující výšky 185 cm a hmotnosti 800 kg. Vyznačoval se mohutným krkem a hlubokým hrudníkem. Srst měl krátkou a hladkou. Dospělí býci byli zbarveni černě, s šedivým nebo nažloutlým

pruhem, který probíhal po celé délce hřbetu. Krávy měly srst hnědočervenou. Zimní srst byla hustá a delší než letní. Měli mohutné, až 80 cm dlouhé rohy, bělavě šedé, na špičkách břidlicově tmavé, lyrovitého tvaru, které byly ozdobou i útočnou zbraní.

© praturech a lidech

Vzhledem k tomu, že pratur obýval obrovská území, vyskytoval se ve více formách, daných různými a měnícími se podmínkami prostředí. O tom, že Šumava se svými hlubokými hvozdy byla pradávným domovem praturů, svědčí mnohé kosterní nálezy.

Praturi měli v Evropě pouze jediného přírozeného nepřitele ve zvířecí říši - vlka. Je tedy nasnadě, že se o jejich vyhnutí postaral, podobně jako tomu bylo i u ostatních druhů, největší predátor - člověk.

Pratur, stejně jako zubr, byl odjakživa symbolem odvahy a síly. Lov na pratury byl oblíbenou loveckou zábavou ještě koncem středověku. Francý král Karel Veliký se roku 803 při svém vojenském tažení zastavil se svou družinou na lov v Hrkánských lesích, to znamená na Šumavě. V průběhu 11. a 12. století mizí praturi z Francie, Skandinávie, Anglie, ale také ze střední Evropy. Zde se udržují v divoké formě zejména v oblasti Polského Mazovska.

Pratur se tak stal vzácným zvířetem. Stojí za zmínku, že v roce 1416 polský král Vladislav II. Jagiello zaslal císaři Zikmundovi do neblaze proslulé Kostnice jako vzácný dar 3 pratury. Zikmund, „liška rezavá“, se však z nich netěšil, protože zvířata cestu nepřežila.

Jediní, kdo vědomě pratury chránili, byli polští myslivci. Zbylí praturi žili ve velké ohradě u Jaktorova, cca 50 km jihozápadně od Varšavy. Přestože dělali vše pro to, aby zvířata udrželi a rozmnožili, jejich úsilí zhatily vnitřní nepokoje v Polsku a časté návštěvy pytláků. Poslední praturi kráva zahynula v roce 1627. Živé čistokrevné pratury tak už nikdo nikdy neuvidí, člověk se těm krásným tvorům odvděčil po svém.

Ke zpětnému vyšlechtění pratura z domácích chovů přistoupily ve 20. století některé, zejména německé ZOO. K tomuto kroku přispěly i nacionalistické tendence v tehdejší Říši. Rohy turů na přílbě vikingského válečníka umocnily jeho hrůzostrašný zvířecí zjev a vnášely děs do nepřátelských řad. Staly se tak později symbolem nadřazenosti a síly germánské rasy. Vyšlechtěná zvířata však neodpovídala původním praturům svojí celkovou velikostí, tvarem ani velikostí rohů, ani chováním.

Proto společnost Tauros Foundation začala se zpětným šlechtěním praturů znovu. Člověk se snaží pracně napravit, co zničil. Projekt byl odstartován v roce 2008 a je rozdělen do čtyř fází. V závěrečné etapě, přibližně po roce 2025, by již měla existovat zvířata, která mají všechny znaky praturů. Od zbarvení, přes velikost až po chování a způsob spásání. Nizozemská organizace pracovala se zhruba třiceti plemeny skotu z různých míst Evropy, do projektu jich zařadila šest. „*Hlavní myšlenkou Projektu Tauros je najít v Evropě plemena skotu, u kterých se zachovalo co nejvíce primitivních znaků a jejich křížením získat soběstačné plemeno, které bude co nejvíce odpovídat původním praturům,*“ prohlásil Ronald Goderie, ředitel Tauros Foundation.

Díky tomuto chovatelskému úsilí můžeme dnes získat představu o tom, jak vypadal předchůdce všech plemen skotu. Česká společnost GWFA, jako součást podnikatelské skupiny zemědělských společností, zřídila v souladu s programem ochrany přírody v roce 2008 chov „náhradních“ praturů původem z Holandska odkoupením stáda od firmy Staatsbosbeheer.

„*V mnoha oblastech v současnosti vymírá řada ohrožených druhů motýlů, ptáků a dalších druhů žijících v otevřené krajině. Právě velcí kopytníci, včetně pratura, mohou tyto druhy zachránit. Spásáním totiž pomáhají udržovat krajinu,*“ vysvětluje Dalibor Dostál, ředitel ochranné společnosti „Česká krajina“ smysl projektu, který je součástí programu Národního centra biodiverzity,

Je naděje, že zvířata v divokých nebo polodivokých chovech budou lépe prospívat

než jiná plemena skotu, zejména díky své odolnosti. Z jara a v létě se původní praturi živili travou, bylinami, pupeny a mladými

výhonky dřevin a listím. Na podzim požírali také žaludy, bukvice a jeřabiny. V zimě se museli spokojit se suchou trávou a listím.

Stádo praturů společnosti GWFA je v současné době umístěno u obce Křišťanov ve velkoplošné ohradě, vybavené i vyhlídkovou věží. Dřevěná věž stojí v blízkosti křižovatky silnice Blažejovice - Ktiš s odbočkou do Arnoštova, na konci obce Křišťanov, ve výšce 905 m n. m. Z věže je vidět především ohrada s pratury, ale také samotná ves Křišťanov s pěkným barokním kostelem, v dále masiv Knížecího stolce v Želnavské vrchovině, a areál vojenského prostoru Boletice. Věž je přístupná bez omezení.

Nelze než sympatizovat s úsilím všech zainteresovaných organizací o navrácení tohoto krásného zvířete do přírody. Nutno mít ale na paměti, že kontakt zvířatům s člověkem v minulosti nesvědčil. Vyhnutí jejich druhu nezpůsobila přece příroda, ale postaral se o něj člověk. Lidské působení na ptactvo a zvěř zřejmě nesvědčí ani v současnosti. Na vlastní oči jsem spatřil nazlobeného tetřeva z líhně, jak se proměňuje po vsi a žebrá, stádo vysoké zvěře požírající páchnoucí siláž s příslušnými následky v trávicím traktu, uprchlé stádečko mufloních samic vedených bílým domestikovaným beranem, kterého bůhvídkde potkalo, zmatené bažanty po vypuštění z líhně, daňky sbíhající se ke krmelci při zaslechnutí třesku konví s krmením...

Přál bych si, aby praturi nemuseli prchat před řevem motorových pil, nesloužili pytlákům jako zdroj levného masa, a zachovali si nejen původní zjev, ale i své původní návyky, důstojnost a chování. Přál by si, aby našli na Šumavě svůj domov, volnost, klid a podmínky pro rozmnožování. Myslím, že se při tom nevyhneme jejich chovu ve velkoplošných ohradách, ve kterých by žili a byli ušetřeni alespoň z části působení civilizačních vlivů a nevítaných hostů.

Křišťanovičtí „náhradní“ praturi sice ke mně přišli i se svými telátky na zapískání, zvědaví ale nedůvěřiví, a zůstali stát v uctivé vzdálenosti ode mne. Vypadali zdraví a spokojení. Snad jim to tak vydrží.

■ Pavel Liška

